

Archiwum Akt Nowych w Warszawie,zespół: Konsulat RP w Kwidzynie,jednostka:
[Ośrodki polskie za granicą],[Prześladowania mniejszości polskiej w Prusach.
Korespondencja, raporty konsulatów, protokoły, wycinki prasowe],sygn. 478/34, k.
286-288.

INSTYTUT PÓŁNOCNY

im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
W OLSZTYNIE

KONSULAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
W OLSZTYNIE

297/N-b/7

Proces przeciwko
członkowi mniejszości
polskiej w Niemczech

Otrzymują:
M.S.Z. P.II.
M.S.Z. E.II.
Konsulat R.P. Kwidzyn

286 298
Olsztyn, dnia 16 sierpnia 1937r.

KONSULAT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
W KWIDZYNIE
Otrzymało d. 1. 10. 1937r.
297/N-b/7
Załączników
Załącznik

Tajne

Do Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej

w Berlinie

Przed sądem nadzwyczajnym /Södergericht/w Królewcu odbył się w dniu 3 sierpnia r.b. bardzo charakterystyczny proces. W charakterze oskarżonego występował Polak Wiktor Chojnowski z Narejt, powiat Szczytno, na Mazurach. Akt oskarżenia zarzucał mu "złośliwe i podstępne wystąpienia przeciwko rządowi i partii narodowo-socjalistycznej oraz szerzenie fałszywych i podburzających wieści a także obrazę kanclerza Hitlera".

Prasa rozpisuje się szeroko o tym procesie, zaznaczając celowo, że dopuścił się tych przestępstw członek mniejszości polskiej. Sprawozdania prasowe noszą tytuł: "Angehöriger der polnischen Minderheit beschimpft Führer und Reichsregierung". Według sprawozdania Ortelsburger Zeitung z dn. 6 sierpnia r.b. proces wykazał, że Chojnowski jako uświadomiony Polak już od szeregu lat szerzył różne niepokojące wieści wśród mieszkańców wioski, twierdząc m.i. że Prusy Wschodnie oraz ziemie po Odrę prędzej czy później zostanąłączone z Polską, o czym czytał w prasie polskiej i w książkach. Następnie zachęcał on ludność do czytania gazet i książek polskich, nasyłając współmieszkańcom bez-

płatnie różne pisma polskie. Opowiadał również szeroko, że w razie wybuchu wojny ludność polska będzie daleko lepiej traktowana oraz wogóle rozsiewał we wsi i okolicy ujemne dla Niemiec wieści, propagując język i sprawę polską. O obecnym rządzie wyrażał się nader ujemnie, odstręczając młodzież od HJ. i BdM., kanclerza zaś nazwał "za głupim" do prowadzenia wojny.

Oskarżony Chojnowski zaprzeczał kategorycznie jakoby kiedykolwiek wyrażał się ujemnie o obecnym ustroju państwa, rządzie i kanclerzu, twierdząc, że oskarżenie powstało dzięki plotkom zawistnych sąsiadów.

W charakterze świadków występowało czterech mazurów, którzy zeznali, iż Chojnowski pracował na rzecz polskości już od kilku lat, prowadząc z nimi ujemne dla Niemiec rozmowy. Miejsce wyójt orzekł, że wymieniony dzięki swej agitacji szerzył ustawiczny niepokój wśród ludności zamieszkałej na pograniczu. W Wyniku rozprawy sąd skazał Chojnowskiego na 1½ roku więzienia.

W rzeczywistości Chojnowski należał do bardziej uświadomionych jednostek, szerząc wśród ludności przywiązanie do mowy ojczystej, cechowała go jednak zbyt szczerłość i pewna gadatliwość. Można by zatem mniemać, że postawione mu zarzuty - za wyjątkiem działalności antypaństwowej - polegają częściowo na prawdzie. Atoli nie ulega wątpliwości, że proces ten wytoczono właśnie obecnie głównie celem odciążenia moralnego mniejszości niemieckiej w Polsce, która od pewnego czasu jest poważnie uwikłana w liczne procesy o nielojalność względem państwa polskiego. Jak dotąd nie można było przeciwstawić po

stronie niemieckiej żadnego aktu niełojalności ludności polskiej względem Niemiec. Podkreślić należy, że Chojnowski już od szeregu lat był dość aktywnym członkiem organizacji polskiej, popełniając imputowane mu obecnie "przestępstwa", za które jednakże nikt go dotychczas nie ścigał. Dopiero obecnie zaaresztowano go nagle i wbrew utartej praktyce już po kilku dniach zasądzono. Nie miał on nawet możliwości porozumienia się z najbliższą rodziną, a organizacje polskie dowiedziały się o jego skazaniu dopiero z prasy.

Okoliczności procesu świadczą wymownie o tendencji antypolskich czynników niemieckich wyszukiwania odpowiednich ofiar celem przeciwstawienia ich dość licznym w Polsce wyrokom p-ko członkom mniejszości niemieckiej o działalność antypaństwową, wzg. o obrazę narodu czy też państwa polskiego.

BOHDAN JAŁOWIECKI
KONSUL R. P.

ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
WOLSZTYNIE